

MUSLIMANSKO NACIONALNO VIJEĆE SANDŽAKA

MEMORANDUM
O USPOSTAVLJANJU SPECIJALNOG STATUSA ZA
SANDŽAK

NOVI PAZAR
JUN 1993

MAPA SANDŽAKA
koja će se primenjivati uz glavu II ovog Memoranduma

Napomene
uz
MEMORANDUM O USPOSTAVLJANJU SPECIJALNOG STATUSA ZA
SANDŽAK
(obrazloženje)

Raspadom Jugoslavije tokom 1991.g. pa do danas, širenjem rata i stvaranjem novih nacionalnih država na ovom prostoru stvoreni su novi politički odnosi. Time je opstanak muslimanskog naroda doveden u pitanje, posebno ratom u Bosni i Hercegovini praćenog etničkim čišćenjem Muslimana koje se istovremeno provodi i prema Muslimanima Sandžaka. Polazeći od politike mirnog i pravednog rješenja jugoslovenske krize a u skladu sa pravom naroda na samoopredjeljenje MNVS je održalo Referendum 25-26-27. 10. 1991.g. na kome se narod Sandžaka izjasnio za **potpunu političku i teritorijalnu autonomiju Sandžaka** sa pravom priključenja jednoj od suverenih republika.

U cilju zaštite individualnih i kolektivnih prava muslimanskog naroda Sandžaka delegacija MNVS je u tri navrata uzela učešće na Mirovnoj konferenciji o Jugoslaviji u Hagu - Holandija, 02. 10. 1991, 24. 10. 1991. i 04. 11. 1991.g, kada je donesena Haška konvencija u kojoj je u glavi II predviđen specijalni status kao oblik zaštite kolektivnih prava naroda.

Skupština MNVS je na svom zasjedanju 11. 01. 1992.g. usvojila **specijalni status za Sandžak** kao optimalno rješenje za zaštitu individualnih i kolektivnih prava muslimanskog naroda Sandžaka. Takva odluka je potvrđena na novom zasjedanju Skupštine MNVS 28. 04. 1992.g. u Novom Pazaru održane povodom izbacivanja muslimanskog naroda iz Ustava Jugoslavije 27. 04. 1992.g. kada je usvojena Rezolucija MNVS o budućnosti muslimanskog naroda u Sandžaku, Srbiji i Crnoj Gori.

Zahtjev za **specijalnim statusom za Sandžak** delegacija MNVS je zastupala na Mirovnoj konferenciji o Jugoslaviji u Londonu 26-27-28. 08. 1992.g. na koju je zvanično pozvana.

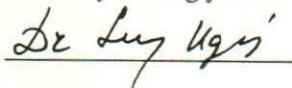
Specijalni status za Sandžak je bila osnova za razgovore između predstavnika MNVS i predstavnika Mirovne konferencije 16-17. 09. 1992.g. u Ženevi, te na ponovnim razgovorima između delegacije MNVS i koopredsjednika Mirovne konferencije, gospode Sajrusa Vensa i Lorda Dejvida Ovena, te predsjednika grupe za nacionalnosti gospodina Gerta Arensa i imenovanog predsjednika grupe za Sandžak pri Mirovnoj konferenciji u Ženevi, francuskog ambasadora gospodina Marcela Reya, u Ženevi 18. i 19. 11. 1992.g. Na tom sastanku je zaključeno da MNVS konkretizuje i pravno uobličiti stav o specijalnom statusu primjenjen na Sandžak koji je usvojen kao osnova za dalje pregovore. S tim u vezi predsjedništvo MNVS je 30. 11. 1992.g. angažovalo eksperte međunarodnog prava da na osnovu političkih stavova izrade Memorandum.

Prvi nacrt Memoranduma ponudjen je Skupštini MNVS 03. 01. 1993.g. koji je prihvaćen kao dobar osnov i uz primjedbe Skupštine vraćen na dalju izradu.

Drugi nacrt ekspertne grupe ponudjen je Skupštini MNVS 30. 04. 1993.g. koji je Skupština dala na javnu raspravu do 01. 06. 1993.g.

Na osnovu primjedbi sa javne rasprave ekspertna grupa MNVS je sačinila definitivan nacrt Memoranduma o uspostavljanju specijalnog statusa za Sandžak.

Memorandum usvojen na Skupštini MNVS u Novom Pazaru 06. juna 1993.g.

Predsjednik MNVS
Dr. Sulejman Ugljanin

Članovi Medjunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, predstavljeni preko kopredsjedavajućih Konferencije, zajedno sa dole potpisanim

Polazeći od slobodno izražene volje gradjana Sandžaka na referendumu održanom 25-26-27. X 1991. godine

Vodjeni principima Povelje Ujedinjenih Nacija, Opšte deklaracije o ljudskim pravima, Deklaracije o pravima manjina, kao i drugim medjunarodno-pravnim aktima kojima se štite ljudska i manjinska prava

Pozivajući se na odluke, duh i smisao Londonske konferencije o bivšoj Jugoslaviji i poglavlje II Nacrta Haške konvencije od 4. 11. 91. godine, a u cilju zaštite individualnih i kolektivnih prava muslimanskog naroda

Imajući u vidu sve rezolucije i odluke Generalne skupštine i Savjeta sigurnosti UN koje se odnose na područje bivše Jugoslavije

Reafirmišuci odlučnost da se na području bivše Jugoslavije uspostavi mir i demokratski odnosi i institucije u državama na tom području

Slazemo se sa sljedećim

M E M O R A N D U M O M

O USPOSTAVLJANJU SPECIJALNOG STATUSA ZA SANDŽAK U OKVIRU OSTATKA JUGOSLAVIJE (SRBIJE I CRNE GORE)

I OPŠTA NAČELA

1. U okviru ostatka Jugoslavije (Srbije i Crne Gore-u daljem tekstu: Jugoslavije) uspostavlja se specijalni status za Sandžak (u daljem tekstu: Sandžak). Funkcije državne vlasti ostvarivaće se preko organa Sandžaka i preko organa u opštinama u njegovom sastavu, osim u onim slučajevima izričito predviđenim u ovom Memorandumu.

2. Sandžak neće imati pravo stupanja u medjunarodne odnose osim u onim slučajevima predviđenim ovim Memorandumom.

3. Oblasti u kojima Sandžak ima pravo stupanja u medjunarodne odnose sa drugima jesu: naučno-tehnička saradnja, kulturno-prosvetna, ekonomska i druge oblasti predviđene ovim Memorandumom.

4. Prava i obaveze Sandžaka će se regulisati Ustavom Sandžaka u čijoj prvoj izradi će učestvovati i odgovarajuće tijelo, odnosno stručnjaci Medjunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.

5. Sandžak će imati demokratski izabranu Skupštinu kao zakonodavno tijelo, Guvernera i Vladu kao nosioce izvršne vlasti uključujući policiju pod njihovom kontrolom, te neovisno sudstvo Sandžaka i druge organe predviđene ovim Memorandumom. Prvi izbori za ove organe održaće se pod nadzorom OUN, EZ i KESS-a.

6. Svi sporovi o specijalnom statusu konačno će se rješavati u okviru Specijalnog komiteta za Sandžak Medjunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.

7. Područje Sandžaka biće trajno demilitarizovano pod nadzorom OUN i EZ, što obavezuje jugoslovenske vlasti da u roku od 30 dana od potpisivanja ovog Memoranduma povuku sve vojne efektivne sa područja Sandžaka, kao i one policijske snage koje premašuju potrebe normalnih okolnosti.

8. Ustavom Jugoslavije i Ustavom Sandžaka biće garantovana ljudska i manjinska prava prema najvišim standardima prihvaćenim u medjunarodno-pravnim dokumentima. Njihovo ostvarivanje će se garantovati domaćim i medjunarodnim mehanizmima.

II GRANICE SANDŽAKA

1. Teritorija Sandžaka na kojoj se uspostavlja specijalni status obuhvata područja sljedećih opština: Novi Pazar, Sjenica, Tutin, Prijepolje, Nova Varoš, Priboj, Pljevlja, Bijelo Polje, Berane, Plav, Rožaje. Područje Sandžaka predstavlja istorijsku, etničku, ekonomsku, geografsku, saobraćajnu i socijalno-kulturnu cjelinu, u kojoj će se ostvarivati prava i obaveze zasnovane ovim Memorandumom, Ustavom Sandžaka i Ustavom Jugoslavije.

2. Granice Sandžaka ne mogu se mijenjati bez saglasnosti svih potpisnika Memoranduma ili njihovih sukcesora.

3. Na granicama Sandžaka neće postojati granična kontrola i garantovaće se puna sloboda kretanja.

4. Mapa Sandžaka je sastavni dio ovog Memoranduma i data je na strani 1.

III SADRŽAJ SPECIJALNOG STATUSA

A. Ljudska i nacionalna prava

1. U Sandžaku se garantuju ljudska i nacionalna prava u skladu sa najvišim standardima utvrđenim u osnovnim međunarodno-pravnim dokumentima:

- Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka iz 1948,
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966,
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966,
- Deklaracija o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i uvjerenja iz 1981,
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965,
- Međunarodna konvencija o spriječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948,
- Konvencija o pravima djeteta iz 1959,
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979,
- Deklaracija o ukidanju mučenja i drugih oblika okrutnog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1975,
- Stokholmska deklaracija o ljudskoj okolini iz 1972,
- Konvencija o pravnom položaju izbjeglica iz 1951,
- Završni akt konferencije o sigurnosti i saradnji u Evropi iz 1975,
- Pariška povelja za novu Evropu i druga dokumenta KESS-a koja se odnose na ljudsku dimenziju,
- Konvencija Savjeta Evrope za zaštitu ljudskih prava sa pratećim protokolima,
- Nacrt Haške konvencije od 04. 11. 1991.godine.

2. Muslimanskom narodu će se posebno garantovati sljedeća prava:

- pravo na zaštitu od bilo koje aktivnosti koja može ugrožavati postojanje naroda;
- sva kulturna prava kao što su: pravo na identitet, kulturu, vjeroispovjest, upotrebu svog jezika i pisma u javnom i privatnom životu;
- pravo na obrazovanje u skladu sa nacionalnim vrijednostima;
- srazmjerno učešće u svim organima vlasti i nediskriminaciju u ekonomskoj i socijalnoj sferi i političkom životu i u pristupu sredstvima javnog informisanja;
- slobodu pojedinca u pogledu nacionalnog opredjeljivanja;
- pravo da se posjeduju i javno ističu nacionalni i vjerski simboli;
- pravo na izbor svojih predstavnika u Vijeće naroda Savezne Skupštine;
- pravo na dvojno državljanstvo, pored državljanstva Jugoslavije.

B. Nadležnost organa vlasti Sandžaka

1. Organi vlasti Sandžaka biće isključivo odgovorni za:

1. Školstvo (osnovno, srednje, više i visoko),
2. Kulturne institucije i programe,
3. Radio i televiziju,
4. Izdavanje dozvola za rad preduzeća i radnji,
5. Korišćenje prirodnih bogatstava, rudarstvo, poljoprivredu, šumarstvo, lov i ribolov,
6. Zdravstvenu i socijalnu zaštitu i socijalno osiguranje,
7. Saobraćaj i komunikacije na području Sandžaka,
8. Proizvodnju energije,
9. Kontrola komercijalnih banaka, štedionica i drugih finansijskih institucija,
10. Policiju,
11. Organizaciju pravosuđa,
12. Oporezivanje za potrebe specijalnog statusa.

2. Organi Jugoslavije dijeliće odgovornost sa organima vlasti Sandžaka za ostvarivanje sljedećih nadležnosti na području Sandžaka:

1. Za zaštitu čovjekove okoline pri čemu će organi Jugoslavije odredjivati najniže standarde,
2. Za magistralne i regionalne puteve i željeznicu na području Sandžaka, kanale, cjevovode, poštu, telegraf i telefon,
3. Sistem prenosa električne energije.

C. Struktura vlasti

1. Zakonodavno tijelo - Skupština Sandžaka

Skupština je jednodoma i nosilac je zakonodavne vlasti. O promjeni Ustava i promjeni granica opština Skupština odlučuje dvotrećinskom većinom svojih članova.

2. Izvršna vlast - Predsjednik (Guverner) i Vlada

a) Predsjednik (Guverner) predstavlja Sandžak, predlaže kandidata za predsjednika Vlade, koordinira rad Vlade i organa državne uprave. U slučaju odsutnosti ili duže spriječenosti zamjenjuje ga njegov zamjenik. Predsjednika (Guvernera) i zamjenika bira Skupština. Predsjednik (Guverner) i njegov zamjenik ne mogu biti iz reda istog naroda.

b) Vlada je odgovorna za izvršavanje odluka Skupštine i za stanje u oblastima koje obuhvata specijalni status. Skupština Sandžaka, na prijedlog kandidata za sastav Vlade, bira predsjednika i članove vlade. Sastav Vlade odgovara nacionalnom sastavu stanovništva Sandžaka.

c) Sva će policija biti pod kontrolom izvršne vlasti Sandžaka. U policiji, kao i u ostalim državnim organima, obezbjedjuje se srazmjerna zastupljenost i nediskriminacija svih naroda i nacionalnih grupa. Zabranjeno je stvaranje bilo kakvih iregularnih ili paravojnih jedinica.

3. Sudska vlast

a) Prvostepeni, drugostepeni i Vrhovni sud Sandžaka su nezavisni i sude po Ustavu i Zakonu. Oni su sastavni dio specijalnog statusa. Sudije prvostepenih, drugostepenih i Vrhovnog suda Sandžaka bira i razrješava Skupština Sandžaka. Sastav sudija odgovara nacionalnom sastavu stanovništva Sandžaka.

IV MEDJUNARODNE GARANCIJE

1. Medjunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji, odnosno njeni sukcesori, pružaju medjunarodne garancije ostvarivanja specijalnog statusa.

2. Konferencija formira Specijalni komitet za Sandžak. Pored predstavnika Konferencije, koji čine većinu, članovi Specijalnog komiteta su i predstavnik Jugoslavije, Republike Bosne i Hercegovine i Muslimanskog Nacionalnog Vijeća Sandžaka.

3. Specijalni komitet se stara o provodjenju ovog Memoranduma, preuzima aktivnosti u njegovoj realizaciji i u zadnjoj instanci rješava sporove do kojih dodje u realizaciji specijalnog statusa.

Specijalni komitet najmanje jedanput u šest mjeseci obavještava konferenciju o realizaciji specijalnog statusa i o svom radu. Specijalni komitet može o pojedinim pitanjima obavještavati i pojedine države, medjunarodne institucije i organizacije i predlagati im preduzimanje određenih mjera.

4. Uspostavlja se Misija posmatrača za ljudska prava. Misija će imati posmatrače stacionirane u svim opštinama Sandžaka. Posmatrači će pratiti ostvarivanje ljudskih prava, primati pritužbe i prijedloge građana i institucija i o svojim zapažanjima obavještavati Specijalni komitet i nadležne organe i institucije u Sandžaku, Jugoslaviji i medjunarodnoj zajednici.

V ZAVRŠNE ODREDBE

1. Ovaj Memorandum će se realizovati u roku od godinu dana od njegovog usvajanja.

2. U istom roku provest će se izbori pod medjunarodnom kontrolom za organe vlasti specijalnog statusa Sandžaka.

3. Jugoslavija će u istom roku izvršiti odgovarajuće izmjene u ustavnom sistemu i zakonodavstvu u skladu sa ovim Memorandumom a pod nadzorom stručnjaka iz Medjunarodne zajednice određenih od strane Medjunarodne konferencije.

4. Danom primjene ovog Memoranduma prestaju važiti sve pravne ordedbe Jugoslavije čija bi primjena ometala realizaciju ovog Memoranduma.

Za Mirovnu konferenciju o bivšoj Jugoslaviji

za SR Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru)

Koopredsjedavajući:

_____

_____

_____

Za Bosnu i Hercegovinu

za Muslimansko Nacionalno Vijeće Sandžaka

_____

_____